

Fredagen den 23 november

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av fru andre vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

§ 2 Fru andre vice talmannen meddelade att enligt till kammaren inkomna läkarintyg dels herr *Wennerfors* var sjukskriven under tiden den 23 november–2 december, dels herr *Bengtsson* i Göteborg var sjukskriven under tiden den 20–29 november.

Erforderliga ledigheter från riksdagsgöromålen beviljades.

§ 3 Om en officiell manifestation rörande FN-deklarationen om de mänskliga rättigheterna, m. m.

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Wiklunds* i Stockholm (fp) interpellation, nr 114, framställd den 16 oktober till herr utrikesministern Wickman, och anförde:

Fru talman! Herr Wiklund i Stockholm har ställt följande två frågor till mig:

1. Ämnar regeringen vidta någon åtgärd ägnad att särskilt uppmärksamma tillkomsten för 25 år sedan av FN-deklarationen om de mänskliga rättigheterna och för 20 år sedan av den komplettering av denna deklaration som Europarådskonventionen om dessa rättigheter innebär?

2. Vid positivt svar på denna fråga, är regeringen villig att bland mera konkreta former för ett sådant uppmärksammande även pröva frågan om svensk anslutning till Europarådets rekommendation om inrättandet av en garantifond till stöd för internationella institutet för de mänskliga rättigheterna?

Med anledning av herr Wiklunds första fråga får jag framhålla att tillämpningen av de mänskliga rättigheterna i vårt eget land och i världen i övrigt kontinuerligt är föremål för regeringens uppmärksamhet. I sitt tal i FN:s generalförsamling den 11 oktober behandlade min företrädare en rad av de problem, till vilka herr Wiklund hänvisar i sin interpellation, såsom Portugals brutala kolonialpolitik, rasförtrycket i Sydafrika och Rhodesia, utredningen av tortyr i olika delar av världen och dödsstraffets renässans. Han underströk vikten av den opinionsbildning som i dessa frågor kan komma till stånd genom FN, och han hänvisade också till FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.

Europarådskonventionen om mänskliga rättigheter har också ägnats ökad uppmärksamhet i vårt land, särskilt sedan de nordiska regeringarna väckt frågan om Greklands respekt för konventionen. Från svensk sida har särskild vikt fästs vid möjligheterna för den enskilde att besvara sig

Fredagen den
23 november 1973

Om en officiell manifestation rörande FN-deklarationen om de mänskliga rättigheterna, m. m.

Fredagen den
23 november 1973

Om en officiell manifestation rörande FN-deklarationen om de mänskliga rättigheterna, m. m.

till internationella organ, då man anser sina rättigheter kränkta. Det är därför som vi inom Europarådskonventionens ram – som första stat – erkände enskilda besvärsmått till Europarådskommisionen och också erkänt motsvarande system inom ramen för FN:s konvention för de medborgerliga och politiska rättigheterna. Vi har alltid ansett detta som en hörnsten i försvaret för de mänskliga rättigheterna och vid otaliga tillfällen framhållit just detta som betydelsefullt.

För att försöka stärka det internationella skyddet har vi i år gjort ytterligare ansträngningar inom FN i tortyrfrågan, där vi haft viss framgång. Vi har vidare drivit frågorna om skapandet av en befattning som hög kommissarie för mänskliga rättigheter samt om religiös intolerans, m. m. Inom ECOSOC behandlades i våras dödsstraffet och det beslöts att ytterligare vetenskapliga undersökningar skulle göras bl. a. inom FN:s Committee on Crime Prevention and Control; inom Europarådet har herr Wiklund intresserat sig för denna fråga senast vid rådgivande församlingens vårsession.

Sveriges allvarliga vilja att medverka till att de mänskliga rättigheternas ideal får en allt vidare internationell efterföljd har sålunda kommit till klart uttryck i praktiskt handlande. Uppgiften att genom olika manifestationer skapa intresse för existerande deklarationer och konventioner på de mänskliga rättigheternas område torde i första hand böra hänvisas till folkrörelserna och de frivilliga organisationerna. Svenska FN-förbundet ämnar uppmana de lokala FN-föreningarna att anordna särskilda samlingsstunder den 10 december i syfte att fira ”mänskliga rättighetsdagen”. Vidare avser man att i skolorna dela ut en skrift om apartheid. Det kan vara tveksamt om det föreligger tillräckliga skäl för att vid sidan av dessa aktiviteter söka anordna någon större officiell manifestation med anledning av jubileet. Ett regeringsuttalande i samband med 25-årsdagen är att vänta.

Beträffande den andra frågan vill jag meddela följande. Sverige var ett av de första länder inom Europarådskretsen, som med bidrag understött René Cassininstitutet för mänskliga rättigheter i Strasbourg. Vi har redan från institutets grundande år 1969 ställt ett årligt stipendium om 10 000 kronor till förfogande. Redan i juli i år – alltså två månader innan Europarådsförsamlingen framlade sin resolution nr 315 – satte mitt departement i gång med att undersöka möjligheterna att öka det svenska bidraget fr. o. m. nästa budgetår.

Vårt ständiga ombud vid Europarådet har fått instruktion att rösta för en ökning av Europarådets årliga bidrag från 40 000 till 100 000 franc. Vi kommer även att omvandla stipendiet om 10 000 kronor till ett kontantbidrag samt eventuellt öka detta årliga bidrag till det dubbla.

Frågan huruvida en garantifond kan tillskapas blir i viss mån avhängig av hur andra länder ställer sig. Detta undersöks nu av vårt ombud i Strasbourg. I dag kan jag bara säga att jag är beredd att för min del pröva även den frågan i positiv anda.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Fru talman! Omständigheterna har fogat det så att denna interpellation, som blir min sista som ledamot av denna kammare, besvaras av

samma statsråd som 1949 besvarade min första interpellation under mina år här i riksdagen. Utrikesminister Sven Andersson var då konsultativt statsråd och frågan gällde den gången ungdomsvårdspolitiken.

Jag ber nu att få tacka för dagens interpellationssvar.

Bakgrunden till interpellationen är det djupt tragiska faktum som också utrikesministern berörde, nämligen att ju längre världsutvecklingen fortskrider alltifrån andra världskrigets slut, dess mera tycks nationer och statsledningar på många håll världen över åtminstone tendera att fjärma sig från de mänskliga rättighetsideal som föddes ur de första efterkrigsårens besinning och självrannsakan. Inte ens kolonialismen har avskaffats. Rasdiskrimineringen lever vidare. Unga demokratier i Afrika har förvandlats till diktaturer med regimer som i fråga om praktisk politik ligger långt från FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna.

Minoritetsregimer av vita förtrycker de färgade i Rhodesia och Sydafrika, tortyr och annan förnedrande behandling inrapporteras från en rad länder i och utanför Europa – utrikesministern var inne på det också – människor berövas sin frihet för sina politiska och religiösa åsikters skull, dödsstraff utdöms och verkställs t. o. m. i europeiska stater osv.

Vid studium av Europarådets rådgivande församlings rekommendation 715 i år angående den 25-åriga existensen av FN-deklarationen och samtidiga erinran om att 20 år gått sedan den kompletterande Europarådskonventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna trädde i kraft fann jag anledning att interpellera i anslutning till denna rekommendation. Där uttrycks nämligen en förhoppning om att särskild uppmärksamhet i lämplig form skall ägnas dessa dokument med anledning av att 25 respektive 20 år gått sedan deras tillkomst. Det fanns så mycket större anledning att göra detta som de mänskliga rättigheterna alltså tycks sitta allt trängre på klotet och därför verkligen behöver bringas i erinran, särskilt hos den växande generationen, dvs. hos dem som inte själva upplevt de mörka årens vanvett och förtvivlan före och under andra världskriget. Opinionsen måste ständigt påverkas genom påminnelse om de grundläggande humana idealen. Hur svårt det är att vidga respekten för dessa ideal i praktisk handling framgår med nästan skrämmande tydlighet av det faktum att det tog 18 år innan man kunde anta de två FN-konventionerna om de mänskliga rättigheterna såsom praktiska konsekvenser av rättighetsförklaringen. Jag tänker självfallet på konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, den senare med det tillhörande s. k. frivilligprotokollet. Det är utomordentligt nedslående att konstatera att endast 19 stater hittills ratificerat konventionerna. Det behövs ratifikation av 35 stater för att dessa konventioner skall träda i kraft. Bland de 19 staterna hittar man inget av de stora länderna, alltså inte heller de verkliga stormakterna. Nog behövs det mycken påverkan på världopinionen för att få rättighetsidealerna både formellt och reellt respekterade. Alla lämpliga tillfällen härtil behöver utnyttjas. Ett sådant erbjuder sig alltså den 10 december, 25-årsdagen av FN-deklarationens tillblivelse.

Jag önskade med min interpellation aktualisera tanken på någon

Nr 139

Fredagen den
23 november 1973

Om en officiell manifestation rörande FN-deklarationen om de mänskliga rättigheterna, m. m.

Fredagen den
23 november 1973

Om en officiell manifestation rörande FN-deklarationen om de mänskliga rättigheterna, m. m.

åtgärd eller markering direkt av regeringen ägnad att med stor tydlighet dra uppmärksamheten till rättighetsidealen och antyda en möjlighet i vad det gäller formen för en sådan markering. Jag tänkte främst på den av Europarådet nyligen rekommenderade åtgärden att inrätta en garantifond till stöd åt Internationella institutet för de mänskliga rättigheterna i Strasbourg. Det borde i varje fall helst vara fråga om något mera konkret uttryck för Sveriges fasta övertygelse och vilja att främja en allt vidare tillämpning av FN-deklarationens höga principer om de mänskliga rättigheterna.

Utrikesministerns svar innehåller ett värdefullt, bitvis engagerat referat av aktuella svenska åtgärder till försvar för de mänskliga rättigheterna. Dessa praktiskt-politiska åtgärder kan ses som en övertygande bekännelse till dessa rättighetsideal, en bekännelse som jag tror kan få sin betydelse förstärkt genom att de nu inflyter i kammarens protokoll och så kan föras till vidare spridning. Det var just sådana konkreta handlingar som jag tänkte på då jag råkade använda ordet manifestation i min interpellation – alltså inte någon större officiell manifestation i högtidlighetens form. Jag delar utrikesministerns tveksamhet i fråga om värdet av en sådan högtidlighet. Då är det bättre att celebrera FN-deklarationens 25-åriga existens med praktiska gärningar till hävdande av deklarationens principer.

Självfallet har jag inte ett ögonblick tvivlat på regeringens starka övertygelse om dessa principers riktighet och vikten av att de respekteras. Genom interpellationen fick denna övertygelse nu tillfälle till nytt utlopp. Vi har därmed fått ett väl så viktigt dokument inför FN-dagen den 10 december som ett särskilt uttalande. Nu utlovar likväl utrikesministern ett speciellt regeringsuttalande till understrykande av dagens betydelse och, får man anta, vikten och angelägenheten av de mänskliga rättighetsprincipernas praktiska tillämpning.

Jag skrev min interpellation i en nästan desperat känsla av förtvivlan inför händelseutvecklingen i världen med de många grymma avstegen från vad FN-deklarationen står för. Jag känner nu faktiskt stor tillfredsställelse över löftet om en särskild viljeyttring från regeringen i samband med 25-årsdagen av deklarationens offentliggörande.

Svaret är så allmänt positivt att jag inte har anledning att ingå på någon egentlig diskussion om dess innehåll. När utrikesministern hänvisar till folkorganisationerna som organ för opinionsbildningen på de mänskliga rättigheternas område kan jag också hålla med honom men gläder mig samtidigt åt regeringens här deklarerade vilja att alltså inte helt överlåta denna uppgift åt dessa organisationer utan själv liksom tidigare delta i denna verksamhet, nu närmast genom en offentlig attitydmarkering den 10 december.

Det utförliga svar som utrikesministern lämnat berör även en del konkreta åtgärder avseende Europarådets angelägna verksamhet till främjande av skyddet omkring de mänskliga rättigheterna. Även min fråga nr 2 har med detta senare avsnitt av svaret föranlett en utfästelse om prövning i positiv anda av tanken på att upprätta en garantifond till stöd åt Internationella institutet för de mänskliga rättigheterna i Strasbourg. Jag noterar som Europarådsdelegat och ledamot av rådets

utskott för Parliamentary and Public relations detta löfte med största tillfredsställelse och vill än en gång tacka för ett besked på denna punkt som är så positivt som gärna kan vara möjligt på detta stadium.

De mera speciella löften som utrikesministern här givit är relativt sett föga eller inte alls kostnadskrävande. Det skulle däremot en bekräftelse vara att enprocentsmålet för u-landsbiståndet trots allt kommer att uppnås nästa budgetår. En sådan bekräftelse av ett tidigare givet löfte skulle också kunna bli den verkligt stora markeringen av Sveriges vilja att leva upp till FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna och därmed en konkret åtgärd till uppmärksammande av denna förklarings tillkomst för 25 år sedan. Det finns en och annan som ansett sig kunna tolka det förhållandet att vi nyss fått en särskild statsrådsledamot för u-landsbiståndet som ett tecken på att nu kommer löftet om enprocentsmålet uppnående nästa år att infrias just som en sådan konkret åtgärd, och detta trots åtgärden att tillsätta en särskild biståndsutredning.

Det är självfallet inte min avsikt att i dag be utrikesministern om besked i denna budgetfråga, även om han som tidigare försvarsminister är van vid att handskas med ungefär så stora pengar som det rör sig om i biståndssammanhangen. Men kanske jag ändå till sist så till vida får tangera denna fråga att jag ber om en upplysning om huruvida frågor av den arten fortfarande hör till utrikesministerns ämbetsområden, om en interpellation i biståndsfrågor skall ställas till honom eller till ministern för biståndsfrågor. Det uppstod bland oss vanliga riksdagsmän av kända skäl en viss oklarhet på den punkten strax efter regeringens ombildning.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Fru talman! Beträffande det sista spörsmålet om till vem i regeringen man skall rikta frågor eller interpellationer rörande biståndsproblem kan jag hänvisa till fru statsrådet Sigurdsen, som handlägger dem.

Det är ju klart att jag inte kan ingå på frågor om huruvida enprocentsmålet skall kunna uppfyllas nästa år. Budgetarbetet på den punkten pågår, och besked därom kan komma först i samband med statsverkspropositionens framläggande.

Jag är glad över att herr Wiklund i Stockholm och jag såvitt jag förstår är fullständigt överens om den huvudfråga vi här diskuterar. Jag minns inte om vi var lika överens 1949, när vi tycks ha haft vår första interpellationsdebatt. Under de mellanliggande åren har jag – jag tror att alla i denna kammare gjort det – med mycket stor respekt följt herr Wiklunds insatser, inte bara på det område vi här diskuterar, utan hans insatser över huvud taget för att främja humanismen på alla områden. Jag har alltid uppfattat herr Wiklund som en förkämpe för humanismen. För de stora insatser han därvidlag och i Europarådet har gjort vill jag gärna framföra mitt tack.

När det gäller manifestationen om de mänskliga rättigheterna är vi överens om att det är viktigt att vi handlar på det sätt som herr Wiklund fått vara med om att göra i Europarådet under många år och att vi försöker att i första hand påverka den internationella opinionen, de regeringar och de länder, där man verkligen måste utöva påtryckningar för att människor skall få human behandling och sina rättigheter

Nr 139

Fredagen den
23 november 1973

Om en officiell manifestation rörande FN-deklarationen om de mänskliga rättigheterna, m. m.

respekterade enligt internationella konventioner. I första hand är det naturligtvis inte de svenska medborgarna vi måste påverka, även om detta har stor betydelse, men i detta land är vi gudskelov praktiskt taget hundraprocentigt eniga om att fortsätta på de vägar som vi gått.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Fru talman! Jag vill för herr statsrådet bekräfta att vi är helt eniga i uppfattningen om angelägenheten av att främja de mänskliga rättigheterna. Jag har gjort det lilla jag kunnat för att göra det.

Jag ber att varmt få tacka statsrådet för de alltför vänliga orden. Mina insatser har varit blygsamma och är alls ej värda ett så högt betyg som herr statsrådet gav dem.

Jag vill dessutom tacka för beskedet om till vilket statsråd man skall ställa interpellationer om biståndsfrågor. Man kan ju rikta dem till vilket statsråd som helst. Eftersom allt brukar skötas väl av Kungl. Maj:ts kansli, brukar de ändå hamna på rätt ställe. Jag ville emellertid vara absolut säker, och jag tackar även för detta svar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om medgivande från anhörig till obduktion av avliden

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara fru *Jonängs* (c) den 8 november framställda interpellation, nr 148, och anförde:

Fru talman! Fru Jonäng har frågat om jag vill medverka till införande av sådana bestämmelser att medgivande från anhöriga inhämtas innan obduktion av avliden sker.

Den 8 maj 1972 anförde jag i svar på en interpellation av herr Hamrin att resultaten av en vetenskaplig undersökning om information till anhöriga vid obduktion borde avvaktas innan slutlig ställning togs till en av justitieombudsmannen gjord framställning om förtydligande av bestämmelsen om överläkares skyldigheter i samband med obduktion. Jag framhöll samtidigt att motsvarande problem förelåg vid transplantation av organ från avliden person. Frågan om ny eller ändrad lagstiftning om transplantation övervägdes i socialdepartementet, och det var min avsikt att båda frågorna skulle lösas samtidigt.

Den vetenskapliga undersökningen är nu avslutad. I socialdepartementet förbereds en departementspromemoria med förslag beträffande lagstiftningen om transplantation. Också den av fru Jonäng berörda frågan kommer att behandlas i promemorian. Det är min avsikt att promemorian skall remissbehandlas på sedvanligt sätt.

Fru JONÄNG (c):

Fru talman! Det är ömtåliga ting som det här handlar om, och det är ting som vi sällan talar om. Frågan om obduktioner av anhöriga avlidna berör ju människor i svåra och utsatta, kanske förlamande situationer. Desto angelägnare är det att samhället ger dem skydd och slår vakt om deras rätt till integritet.

Jag tackar för svaret på min interpellation, men jag måste säga att det är ett mycket förvånande svar. Har verkligen inte socialministern någon uppfattning i själva sakfrågan? Det finns ingenting i svaret som ens antyder en uppfattning. Frågan skall tas upp i en PM som skall remissbehandlas. Det är allt.

Det var en amerikansk läkare som uppmärksammade mig på den här frågan. Han var mycket förvånad över den höga obduktionsfrekvensen här i Sverige, i synnerhet på de stora sjukhusen. Inte minst förvånad var han över att obduktionerna oftast skedde utan de anhörigas vetskap. Enligt hans uppfattning var obduktionsfrekvensen mycket låg i USA. Obduktioner ingår där ej heller som ett led i läkarutbildningen. Medgivande från de anhöriga erfordras.

Jag tillstår gärna att när jag hörde att de anhöriga inte underrättades om obduktion här i landet hade jag svårt att tro att det verkligen förhöll sig så.

Det finns ingen officiell statistik när det gäller obduktioner, men av allt att döma ligger Sverige högst i Europa och USA – förhållandena i öststaterna är inte kända. Jag har i min interpellation redovisat de svenska siffrorna enligt den vetenskapliga undersökning socialministern talar om. Under åren 1966–1968 obducerades 44 procent av alla döda. I de tre största kommunerna låg siffrorna på mellan 77 och 88 procent.

Obduktionsprocenten vid våra sjukhus är betydligt högre. I stort sett kan man väl säga att alla på sjukhus avlidna obduceras.

De flesta europeiska länder och även USA tillämpar någon form av medgivande från de anhöriga. Både i England och i Frankrike fordras bestämt medgivande. I alla USA:s stater krävs medgivande – från skriftligt medgivande av alla anhöriga till telefonmedgivande av en anhörig, bevittnat av växeltelefonist. Om anhörig ej finns, måste i en del stater coronern ge samtycke till obduktion.

I vårt land är rättsläget oklart. Den aktuella bestämmelsen i 27 § sjukvårdsstadgan har tolkats efter ordalagen, dvs. så att ingen skyldighet föreligger för sjukhusen att underrätta de anhöriga om planerad obduktion. JO har emellertid i ett uttalande 1968 redovisat en avvikande uppfattning.

Socialstyrelsen uttalade sig 1969 – enligt min mening mycket cyniskt – i frågan och talade om ”de allvarliga olägenheter som skulle uppkomma för obduktionsverksamheten om en underrättelseplikt till de anhöriga skulle föreligga i varje särskilt fall”.

Medicinalrådet S. Alsén på socialstyrelsen inkom också 1969 med en PM till JO av motsatt uppfattning. Läkarförbundet har redovisat samma uppfattning som socialstyrelsen.

Det är, tycker jag, verkligen hög tid nu att klarhet skapas. Det går inte längre att förlita sig till den tystnadens slöja som vilar över dessa ting. Mänsklig hänsyn och människors rätt till integritet kräver en ändring av de aktuella bestämmelserna som innebär att vid obduktion underrättelseplikt till de anhöriga föreligger. Frågan om ”underrättelse” eller ”medgivande” synes mig vara en lämplighetsfråga, där hänsyn, humanitet och skonsamhet gentemot de anhöriga får fälla utslaget. Emellertid kan det ifrågasättas om inte de anhörigas önskemål bör respekteras också i de

Fredagen den
23 november 1973

*Om medgivande från
anhörig till obduk-
tion av avliden*

fall där dödsorsaken är okänd. Detta skulle i så fall innebära inte blott ett förtydligande av den aktuella bestämmelsen utan även en ändring.

JO anför i sin PM både mänsklig hänsyn och demokratiska principer och säger: ”När det gäller en för de anhöriga så ömtålig fråga som om obduktion bör ske, har de anhöriga ett berättigat intresse av att få tillfälle att framföra sina synpunkter och i varje fall få upplysning om varför obduktion måste ske. I våra dagar, då man diskuterar behovet av att ge individerna medinflytande å beslut beträffande förhållanden som angår dem, framstår det såsom helt oförenligt med demokratiska principer att genom en författningstolkning, som står i strid med vad lagskrivarna avsett, betaga anhöriga till avliden praktisk möjlighet att ge uttryck för sin mening i en fråga som känslomässigt kan vara av väsentlig betydelse för dem, innan frågan avgöres. Det kan inte vara riktigt att de anhöriga skall hållas utanför sådan fråga och att deras synpunkter betraktas såsom så ovidkommande att de icke behöver inhämtas.”

Dr Mona Britton har i sin undersökning visat att människor inte är negativa till att obduktioner utförs. Obduktionsprocenten har ej heller sjunkit på de sjukhus där underrättelse till anhöriga skett. Socialstyrelsen hade således fel i sin bedömning.

Det är naturligtvis angeläget ur både de enskilda människornas och samhällets synpunkt att man genom obduktioner klarlägger sjukdoms- och dödsorsaker, men i ett demokratiskt samhälle där man diskuterar behovet av människors medinflytande får man inte som nu sker träda den personliga integriteten för när.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Som framgått av mitt svar har jag ansett det lämpligt att först avvakta resultaten av den vetenskapliga undersökning som har gjorts på Serafimerlasarettet för att belysa olika aspekter på ett underrättelseförfarande i samband med obduktioner, innan vi tar ställning till frågan om behovet av eventuella lagändringar. Denna utredning slutfördes i maj i år.

Även om utredningen omfattar ett begränsat antal patienter och deras anhöriga ger den enligt min mening en god bild av de problem som är aktuella i detta sammanhang. Den alldeles övervägande delen av de anhöriga synes inte ha något emot att obduktion sker. Ca 80 procent ansåg emellertid att frågan om obduktion borde tas upp med de anhöriga. Av dessa ansåg de flesta att de borde tillfrågas om de samtycker till att obduktion sker. Förhållandevis många menade dock att en underrättelse om att obduktion planeras var tillräckligt.

Jag vill i detta sammanhang understryka att enligt sjukvårdskungörelsen får obduktion mot de anhörigas vilja endast ske om dödsorsaken är okänd.

Jag kan hålla med fru Jonäng om att oklarhet råder vid tillämpningen av nu gällande bestämmelser. Det är också därför som vi inom socialdepartementet har tagit upp den här frågan. Arbete pågår med en promemoria som skall behandla både transplantationer och obduktioner, eftersom dessa frågor i vissa avseenden är av samma karaktär. Sedan promemorian remissbehandlats och sakkunniga instanser har hörts blir

Fredagen den
23 november 1973

*Om medgivande från
anhörig till obduk-
tion av avliden*

det aktuellt att ta ställning till eventuellt erforderliga åtgärder. Jag kan försäkra fru Jonäng att arbetet kommer att bedrivas skyndsamt.

Jag vill gärna, fru talman, också understryka angelägenheten av att de frågor det här gäller på det praktiska planet behandlas taktfullt och med respekt för den avlidne. Detta bör givetvis också komma till uttryck vid kontakter med den avlidnes anhöriga.

Fru JONÄNG (c):

Fru talman! Jag är tacksam för att socialministern i det här inlägget i någon mån ägnade sig åt sakfrågan.

Här råder, som vi båda är överens om, en oklarhet när det gäller läkarnas skyldigheter att underrätta de anhöriga eller inte. Jag betvivlar naturligtvis inte alls att de här frågorna handhas med stor respekt och takt från vederbörandes sida. Men vad som är angeläget är att få till stånd en ändring i fråga om underrättelseplikten.

Jag noterar att det nu skall hända någonting i frågan. Det har gått många år sedan JO tog upp det oklara rättsläget – det var redan 1968 – och jag tycker att man onekligen under de här fem åren borde ha hunnit med att förtydliga bestämmelserna, så att någon oklarhet inte behövt råda. Det gäller nu att handlägga frågan snabbt, så att mänsklig hänsyn och demokratiska principer blir avgörande vid bedömning av obduktion.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner

- nr 199 till skatteutskottet,
- nr 202 till konstitutionsutskottet och
- nr 207 till skatteutskottet.

§ 6 Föredrogs och hänvisades motionerna nr 2169–2172 till civilutskottet.

§ 7 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner

- Nr 203 om tillämpning av allmänna ransoneringslagen (1954:280) m. m.
- Nr 204 med förslag till lag om ändring i förordningen (1957:344) om oljeavgift m. m.
- Nr 205 med förslag till lag om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft

§ 8 Anmäldes och bordlades

Berättelse

- Nr 20 Skrivelse från Nordiska rådets svenska delegation med överlämnande av tilläggsberättelse om rådets tjugoförsta session, andra samlingen

§ 9 Anmäldes och bordlades
Skatteutskottets betänkanden

Nr 61 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:153 med förslag till ändring i förordningen (1956:545) angående omsättningsskatt å motorfordon i vissa fall, m. m. jämte motion

Nr 63 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:164 angående godkännande av ytterligare tilläggsprotokoll mellan Sverige samt Storbritannien och Nordirland rörande ändring i det i London den 28 juli 1960 undertecknade avtalet för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter, i dess ändrade lydelse enligt det protokoll som undertecknats i London den 25 mars 1966 och det tilläggsprotokoll som undertecknats i London den 27 juni 1968

Nr 64 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:176 angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 27 oktober 1953 mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å kvarlåtenskap

Nr 65 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:184 med förslag till lag om ändring i lagen (1951:691) om viss lindring i skattskyldigheten för den som icke tillhör svenska kyrkan

Nr 66 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:191 med förslag till förordning om ändring i förordningen (1960:258) om utjämningskatt å vissa varor

Justitiekammarens betänkande

Nr 36 i anledning av propositionen 1973:87 med förslag till lag om rättegången i tvistemål om mindre värden, m. m. jämte motioner

Lagutskottets betänkanden

Nr 32 i anledning av motioner om översyn av lagstiftningen om stiftelser

Nr 34 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:152 med förslag till lag om ändring i lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken

Nr 37 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:151 angående godkännande av överenskommelse om ändring av den nordiska konventionen den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap

Socialutskottets betänkanden

Nr 26 i anledning av motioner om vissa särskolefrågor m. m.

Nr 28 i anledning av motion om varningstext på förpackningar innehållande läkemedel som nedsätter förmågan att framföra fordon

Kulturutskottets betänkanden

Nr 42 i anledning av motioner i rundradiofrågor

Nr 43 i anledning av motion om åtgärder mot maktkoncentration inom den kommersiella kultursektorn

Trafikutskottets betänkande

Nr 23 i anledning av motioner rörande trafiksäkerheten m. m.

Jordbruksutskottets betänkanden

- Nr 47 i anledning av motioner angående landskapsvård, m. m.
- Nr 48 i anledning av motioner angående skydd mot nedskräpning
- Nr 49 i anledning av motion angående tillsynen av oljecisterner

Nr 139

Fredagen den
23 november 1973

Näringsutskottets betänkande

Nr 64 i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse 1973:133 med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB

§ 10 Anmäldes och bordlades motionerna

- Nr 2173 av herr *Adolfsson*
- Nr 2174 av herr *Brundin m. fl.*
- Nr 2175 av herr *Josefson m. fl.*
- Nr 2176 av herr *Norrby* i Åkersberga
- Nr 2177 av fru *Sundberg m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:162 med förslag om nya regler för allmän fastighetstaxering, m. m.

§ 11 Meddelande ang. enkla rågor

Meddelades att följande enkla frågor framstälts, nämligen

den 22 november av

Nr 332 Fröken *Pehrsson* (c) till herr jordbruksministern om regler för matjordstäkt:

Anser statsrådet det vara motiverat att för bevarande av stora miljövärden och för förhindrande av splittring av sammanhängande jordbruksmark reglera möjligheten att öppna matjordstäkt?

Nr 333 Herr *Andreasson* (c) till herr finansministern om bättre information rörande tiden för avlämnande av självdeklaration:

Har statsrådet bemärkt att de lokala skattemyndigheterna påfört förseningsavgift för många mindre företagare, som avgivit självdeklaration först före den 31 mars, och vill statsrådet medverka till en bättre information angående tiden för avlämnande av självdeklaration för dessa grupper?

den 23 november av

Nr 334 Fru *Kristensson* (m) till herr justitieministern angående uttalande om viss handläggning hos polismyndighet:

Vad är motivet till statsrådets uttalanden rörande polismyndighets handläggning av visst ärende innan förutskickad utredning av vad som förevarit har slutförts?

Nr 335 Herr *Carlshamre* (m) till herr socialministern om ökad information rörande läkemedels biverkningar:

Nr 139

Fredagen den
23 november 1973

Vill statsrådet, mot bakgrund av den oro som uppstått i samband med publicering av svåra skador genom läkemedel, redogöra för sin uppfattning om möjligheterna till ökad information till patienter om ordinerade läkemedels biverkningar?

Nr 336 Herr *Wijkman* (m) till herr utrikesministern om åtgärder med anledning av inträffade händelser i Grekland:

Vilka åtgärder på det internationella planet överväger regeringen mot bakgrund av den senaste tidens händelser i Grekland?

Nr 337 Herr *Wijkman* (m) till herr handelsministern om ransoneringsåtgärder med anledning av oljekrisen:

Vilka faktorer är det som gör att den svenska regeringen – till skillnad från flertalet västeuropeiska regeringar – hittills icke beslutat om direkta ransoneringsåtgärder mot bakgrund av oljekrisen?

Nr 338 Herr *Romanus* (fp) till herr justitieministern angående tidpunkten för förslag till ny abortlagstiftning:

När tänker regeringen lägga fram förslag till ny abortlagstiftning?

Nr 339 Herr *Helén* (fp) till herr statsministern angående den aviserade sysselsättningsplanen:

Är statsministern beredd att låta den aviserade sysselsättningsplanen utarbetas under medverkan av företrädare för de politiska partierna, arbetsmarknadens organisationer och fristående experter samt rekommendera att utredningsresultatet etappvis ställs under offentlig debatt?

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 15.36.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert